

A halál kibicei

Mindenkit felkészületlenül ér, ha egy napon az orvos tudatja vele, hogy rövidesen meghal, különösen, ha addig egész lényével a földi sikerekre és élvezetekre összpontosított. Így járt Tomasz is, a *Spirál* című, 1978-ban készült lengyel film főhőse. „Ez az ember harcol, nem törődik bele az elmúlásba” – mondja a közvetítést¹ megelőzően sugárzott bevezetőjében Krzysztof Zanussi, a film rendezője.

Vajon az elmúlás elleni harc ismervei közé tartozik, hogy a beteg mindenáron öngyilkos akar lenni? Mert Tomasz szinte megszállottan ezzel foglalkozik. Nyilván borzad az „elmúlástól”, fél a fájdalomtól, a rosszulétektől, magától a végső pillanattól is, és minden jel arra mutat, hogy félelmében szeretne minél hamarabb túlesni a dolgon. Ez azt bizonyítja, hogy nem a halálába nem törődött bele, hanem inkább abba, hogy végig kell járnia az odavezető utat. Ezt a Duna Televízió műsorának ihletett megszövegezője így kommentálta: „Ragaszkodik az önrendelkezés, a döntés szabadságához, elhatározza, hogy öngyilkos lesz.” Vagyis nem hagyja magát kitenni a sors önkényes játékainak: maga akarja eldönteni, mikor és hogyan pusztuljon el! Az általa megtervezett és előidézett halálával akarja „kikerülni” a természet rendjébe tartozó, Isten rendelése által reámért halált. A klinikai eredmény ugyanaz, az „önrendelkezés” dacban kimerülő „szabadságának” elégtétele pedig kétes, és az élettel együtt elillanó.

A főszereplő első kísérlete nem sikerül, mert a hegyekben mentőexpedíciót szerveznek a megkeresésére, és rátalálnak, mielőtt megfagyna a havas sziklákon, majd visszaviszik a kórházba, ahonnan megszökött.

A műsorszövegező ekkor így fogalmaz: „Mégsem nyugszik bele a kikerülhetetlen végbe (...). Érezve az utolsó óra közeledtét, ismét a tudatos cselekvést választja.” Ez a tudatos cselekvés – amely kifejezés rációimádó korunkban a tiszteletreméltó emberi értelem és méltóság megnyilvánulásának egyik megfogalmazása – azt jelentette, hogy kivetette magát a kórház egyik emeleti ablakán. Vajon miért bírna több méltósággal az önmagunk szándékos halálra zúzása, mint ha megvárnánk, míg szerveink a maguk természetes útján elcsendesednek? És hogyan állíthatjuk valakiről, hogy *nem nyugodott bele a kikerülhetetlen végbe*, ha valójában idő előtt ő maga provokálja ki azt?

A rendező szerint a filmjéből „valamiféle optimizmus mégiscsak sugárzik”, mert „van valamiféle remény”, hogy „az embernek nem kell kétségbeesés közepette távoznia”². Ez a „remény” kizárólag az utolsó képből szűrhető le: miközben Tomasz ott fekszik holtan az épület mellett a betonon, pizsamás alakja a közelben feltűnő hegyek hófoltokkal borított szikláin, vagyis a szabadság birodalma (?) felé siet. Az optimizmusnak ezzel a képpel való összekapcsolása hazug. Hogy miért, azt elmondom a továbbiakban.

*

Ha egy kicsit szétnézünk a földi elmúlás portáján, előbb-utóbb ráakadunk a klinikai halált megjárt emberek élményeiről szóló szakirodalomra. Raymond Moody úttörő könyvének³ megjelenése óta világszerte kutatják ezt a jelenséget, melyről az életbe visszatértek mintegy harminc százaléka számol be. A kutatók ezzel kapcsolatban tudományos magyarázattal nem tudnak szolgálni. Biztosan sok olvasó ismeri már, de röviden elsorolom az élmény fő mozzanatait. Az ember egy adott pillanatban kívülről látja a saját testét és annak környezetét, olyan dolgokat is, amelyeket tágra nyílt testi szemével nem észlelhetne. Aztán egy sötét alagútszerű valamin halad át, és kijut a fényre. Mindeközben végtelen nyugalmat, sőt

¹ Például a Duna Televízióban 2004. augusztus 8-án este.

² Az idézett szövegek a rendező bevezetőjének 2004. augusztusi videofelvételéből, valamint a világhálóról akkor letöltött műsorszövegből származnak.

³ Dr. med. Raymond A. Moody: *Élet az élet után. Gondolatok a halál utáni életről.* Ecclesia Kiadó, Budapest, 1993. (Az angol nyelvű eredeti 1975-ben jelent meg.)

boldogságot érez. A fényben megszólíthatja őt egy láthatatlan lény, akiből szeretet árad. Nem minden ember jut el eddig a fázisig. Természetesen valamennyien visszatérnek feléledő testükbe, másként nem is tudhatnánk tőlük arról, hogy mit éltek meg.

Mindezt csak azért említem, mert témánkhoz tartozik egy öngyilkosságot megkísérelt fiatal ember Kenneth Ring által feljegyzett beszámolója: „... a hang a végén ezt kérdezte tőlem: «Vissza akarsz-e hát menni?» (...) «Fejezd be az életedet a földön.» Mire én azt mondom: «Nem, meg akarok halni.» Mire ő: «Megszeged a *törvényeimet*, ha öngyilkosságot kísérelsz meg. Nem leszel velem a *mennyben*, ha most meghalsz.» Én meg azt kérdem: «Mi lesz velem akkor?» Ezután tért vissza az öntudatom. Nem tudom hát, hogyan folyt volna tovább ez a beszélgetés.”⁴

Bárhogy is értékelje valaki ezt a történetet, mi, keresztények, tudjuk, hogy halálunkkor mindnyájunkat a Fény vár, az Örök Világosság, és azt is, hogy további sorsunk attól függ, hogy hogyan éltünk és hogyan haltunk itt a földön. Tudjuk, hogy a fiatal embernek igazat mondott az a lény: aki elhajtja az életét, gondolván, hogy nem annak van joga rendelkezni vele, akitől kapta, hanem neki magának, az soha nem látja meg Isten arcát. Mert gyilkos: a saját életünk kioltása éppúgy az ötödik parancs megszegését jelenti, mintha egy másik embert öltünk volna meg.

Ezért hazug a *Spirál* című film befejezése: az öngyilkos ember nem a képletesen megjelenített szabadságba jut, a halála – éppen a módja miatt – nem optimizmust sugall, hanem mélységes kétségbeesést indokol.

*

A „kegyes halál” gondolata már régen benne van irodalmi alkotásainkban és filmjeinkben. A fogalom – jogi fedezettel – mindinkább gyakorlati polgárjogot kap világunkban. Ma hallgatólagosan több országban (például Nagy-Britanniában) is alkalmazzák, Hollandiában és Belgiumban viszont törvény engedélyezi, hogy a halálos betegek – ha kéri – orvosi segítséget kapjanak életük mihamarabbi befejezéséhez. Ezt a lehetőséget Hollandiában nemrég a kívánságukat kinyilvánítani nem tudó gyógyíthatatlan csecsemőkre is kiterjesztették, jelenleg pedig az eutanázia ottani élharcosainak már az a célja, hogy olyanok is kapjanak ilyen segítséget, akik semmiféle orvosilag kimutatható betegségben nem szenvednek, de elviselhetetlennek érzik az életüket.⁵ Magyarán: Hollandiában, abban az országban, amely a liberális drogfogyasztás eszmei fellegvára, és amely élen jár a természetellenes szexuális kapcsolatok felkarolásában, talán nemsokára az öngyilkosjelöltek is orvosi közreműködéssel vethetnek véget az életüknek.

A halálhoz való ilyen viszonyulásunk, amely az abortusz vonatkozásában is jelentkezik, jórészt a könnyebb választásának mind általánosabb gyakorlatából fakad. Kényelmesebb és olcsóbb megölni a gyermeket, mint megszülni és felnevelni őt. Olcsóbb és kényelmesebb megölni az öregeket, mint megvárni, míg természetes úton távoznak a földi életből. Nem kétséges, hogy mind anyagiasabb és mind részvétlenebb világunkban az idős emberek jelentős része lelki problémáival teljesen magára marad, és az együttérzésnek a társadalomból való egyre nagyobb mérvű kipusztulása miatt betegségében fokozottan és megalázóan kiszolgáltatottnak érzi magát. Ez a tény önmagában is hajlamossá tehet valakit az öngyilkosságra. A lehetséges vagy még élő hozzátartozóink iránti szeretetlenségünket, valamint áldozatkészségünk hiányát humanitárius jelszavakkal takargatjuk, mondván: nem akarjuk, hogy gyermekeink nehezebb anyagi körülmények között nőjenek fel, inkább „megkíméljük” őket ettől a sanyarú sorstól, szüleinket, nagyszüleinket pedig meg akarjuk

⁴ Kenneth Ring: Halálközeli élmények. A klinikai halál állapotának tudományos vizsgálata. Édesvíz Kiadó, Budapest, 1994. 89. oldal

⁵Marleen Peters: Suffering from life. In: Summaries of Relevant number 1, 2005, Magazine of Right to Die-NL (NVVE). Lásd: <http://www.nvve.nl/nvve/pagina.asp?pagkey=44878&metkey=292>

menteni a „hiábavaló” szenvedéstől, hiszen „nekik jobb”, ha a mesterségesen előidézett fájdalommentes halált választják.

Mindezen törekvésünket – mint láttuk – ideológiai érvekkel támasztjuk alá: az ember szabadságjogaira hivatkozunk. A nőnek joga van a testéről dönteni, ennek érdekében a magzatnak nevezett, semmibe vett emberi lénynek az élethez sincs joga. A társadalmunkat mindinkább uralma alá hajtó propagandagépezet azt hirdeti, mi több, sugalmazza: a halál felé tartó embernek joga van megválasztani halála idejét és módját. Ez a jog elválaszthatatlan az „emberi méltóságtól”. „Emberbaráti” szándékkal arra készítjük a gyógyíthatatlanokat, hogy ne a sorssal megbékélten fogadják a halált, hanem öngyilkos lélekkel meneküljenek ki a földi életből. A gyilkosság kultusza terjed a földön; mind több „civilizált” országban gondoskodnak arról, vagy egyelőre még csak „harcolnak” érte, hogy a törvény szentesítse is ezt. Így válik a mindinkább erkölcsi szörnyszülött képét öltő jogi felépítményünk eltorzult lelkünk tükörképévé és további folyamatos nyomorítójává.

*

Ugyancsak az emberi jogokra hivatkozott Eörsi Mátyás is, aki pártja nevében kijelentette, hogy „Az SZDSZ a többi európai liberális párttal együttműködve határozottan fogja Strasbourgban képviselni a szabad emberek szabad választását az élet és halál legsúlyosabb kérdéseiben is.”⁶

Nem kétséges, hogy a gyilkolás lehetőségének a harcterekről a civil életbe, ráadásul éppen az orvosok eredetileg gyógyító szándékú tevékenységébe való törvényes bevonásával a *ne ölj* parancsának érvénytelenítése folyik. Része ez annak az egyetemes hadjáratnak, amelyet a liberálisok és más ateisták az etikus emberi tartás ellen folytatnak. A Tízparancsolat valamennyi pontját alaposan aláaknázták már a tömegkommunikáció, a világhálón hozzáférhető lehetőségek néhány káros válfaja, a politikai és a gazdasági élet sok általánosan elfogadott embertelen mechanizmusa, valamint az oktatás is – amint azt „civilizált társadalmunk” egész légköre bizonyítja. A jogalkotás szorgos része ennek a folyamatnak, hiszen az erkölcsi elvárásokat a jogszabályok tiszteletben tartásának az igényével igyekeznek felváltani. Ráadásul a jogszabályok – nem csupán az ötödik parancs esetében – mind gyakrabban mondanak ellent a vallás tanításainak, a természetes emberi jóérzésnek és a józan észnek is.

E folyamat mozgatói közé tartozik Magyarország mai miniszterelnöke is, aki egy 2004. szeptemberi tévéinterjúban a polgárok jogos törekvéseiről szólva többek között azt mondta: „akinek öregedő, öregecskedő felesége van, az fiatalabbat érdemelne”⁷. Különös, hogy főleg a nők jogainak magyarországi védelmezői háborodtak fel rajta, mintha itt sem az erkölcs, hanem csak a jog lebecsülése történt volna. Az idézett kijelentés nemcsak a *ne törj házasságot* ószövetségi parancsának mond ellent, hanem mindannak, amit Jézus a férfi és a nő házastársi kapcsolatáról tanított. Ezért az előbbi idézet nem egyszerűen a nők lenézését jelentette, és még kevésbé tekinthető csupán egy „mulatságos elszólásnak”. Ez az erkölcsi nihilizmus tömény kifejeződése volt.

*

Kétségtelen, hogy nem a szabadságvágyunk, nem a – legtöbbször hamis összefüggésekben és felfogásban emlegetett – méltóságunk tesz bennünket emberré, hanem az erkölcsi tartásunk. Vagyis benső tartalmaink, nem pedig külső tényezők. Méltósággal akkor halunk meg, ha lélekben felkészülünk rá, tudván, hogy a kapun túl a Mindenség Ura vár reánk. Ennek a lehetőségétől akarnak megfosztani mindenkit azok, akik az ember erkölcsi alapjainak legtokéletesebb összefoglalását, a Tízparancsolatot ki akarják irtani felebarátaik tudatából és érzéseiből, és a „tovább úgy sincs semmi” sugallatával a haldoklókat öngyilkosságra

⁶ Lásd Eörsi honlapján: <http://www.eorsi.hu/politikainaplo/?091>

⁷ Lásd: <http://www.freedom.hu/freedom/modules.php?name=News&file=article&sid=1919> illetve: <http://www.mno.hu/index.mno?cikk=265926&rvt=152>

készítetik. Biológiai lényeknek tekintik őket, akiknek az útra készülve mintha már nem is lennének lelki igényeik. Jobbára csak a fizikai fájdalmuk miatt aggódnak, pedig a ma orvostudományáéppen elég eszközzel rendelkezik ennek csillapítására. Igazán aggódni egy haldoklónak csak a lelkéért érdemes. Nem véletlenül fakad fel gyakran az imádság: „a hirtelen haláltól ments meg, Uram, minket”. Hiszen az értelme ez: adj időt, Uram, hogy méltóképpen felkészüljünk az útra.

Mind az egyén, mind a társadalom létalapja az erkölcs. Vajon mi mozgatja a hivatásos vagy amatőr erkölcsrombolókat? Ők az emberiséget a pusztulásba, az egyes emberek lelkét pedig a kárhozatba szeretnék juttatni. Ezért a lélek halálának a kibiceit.

A sátán létezésében sok hívő ember is kételkedik. Csatlakoznak hozzájuk a liberális teológusok is. Erről a kérdéstről Charles Baudelaire fogalmazott találóan és pontosan: "Az ördög legravaszabb fortélyá az, hogy elhitei magáról, hogy nem létezik". Noha létét a társadalom működése bőségesen igazolja, sok jó szándékú embert is sikerül megtevesztenie. Ezek számára érthetetlen marad, hogyan lehet a gonoszság része a világnak, és hajlamosak ezt is Istennek tulajdonítani.

A társadalmat erkölcsi fundamentumától megfosztani igyekvő emberek a sátán szolgálói. Vajon azt hiszik, hogy a gazdájuk meg tudja majd menteni őket Isten igazságos haragjától?

2005. október